

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องกระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม บริบทของชุมชนและโลกทัศน์ของชาวเขา ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและกระบวนการการบริหารเพื่อการพัฒนาของภาครัฐในชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน
3. เพื่อหารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เพื่อให้ผลการศึกษาดำเนินการตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้และผลจากการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลโดยใช้การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต (Direct Observation) สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยประกอบไปด้วย 1) ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอแม่สะเรียง จำนวน 387 ราย และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงในอำเภอแม่สะเรียง จำนวน 170 ราย ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตแบบ Delphi (Delphi Future Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติหน้าที่ในอำเภอแม่สะเรียงไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 17 ท่าน

2. ผลการวิจัยพอสรูปได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรม บริบทของชุมชน และโลกทัศน์ของชาวเขาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง

ผลการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรม บริบทของชุมชน และโลกทัศน์ของชาวเขาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง พบว่า

ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มาจากประเทศเมียนมาร์เข้ามายังประเทศไทยอย่างช้านาน เป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ติดกับชายแดน นิยมตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร ไม่นิยมย้ายถิ่นบ่อยๆ และมีภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรดินและแหล่งน้ำเป็นอย่างดี และเป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานใกล้แหล่งน้ำหรือต้นน้ำลำธารมีประเพณี วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่ยึดถือสืบต่อมาถึงปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงใช้ชีวิตในชนบท มีชุมชนขนาดเล็ก และทำมาหากินในลักษณะเพื่อการยังชีพ อาชีพส่วนใหญ่จึงเป็นการเกษตรทั้งปลูกพืช ปลูกข้าวไร่ และเลี้ยงสัตว์ เดิมชาวกะเหรี่ยงปลูกฝิ่นเช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่นๆ แต่ปัจจุบันได้หันมาปลูกพืชผักที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ รวมทั้งพืชเมืองหนาว โดยได้รับการสนับสนุนและให้ความรู้จากโครงการพัฒนาชนบทจากหลายๆ หน่วยงาน เช่น โครงการหลวง

เพื่อศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม บริบทของชุมชน และโลกทัศน์ ของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงที่ยังดำรงชีวิตดั้งเดิมที่หมู่บ้านท่าต่าฝิ่ง หมู่ที่ 7 ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง ผลการศึกษาพบว่า

ชุมชนบ้านต่าฝิ่งเป็นชุมชนที่เข้ามาจากประเทศเมียนมาร์ประมาณ 100 กว่าปี ในยุคแรกเข้ามาเพื่อเป็นลูกจ้างบริษัททำไม้ ประมาณปี พ.ศ. 2466 ได้มีการตั้งสถานีตำรวจในหมู่บ้านนี้ ต่อมามีการจัดตั้งหมู่บ้านถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ในปี พ.ศ. 2518

เนื่องจากหมู่บ้านติดชายแดนเมียนมาร์ ประชากรในหมู่บ้านจึงได้รับผลกระทบจากการสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลเมียนมาร์อยู่ตลอด

นับตั้งแต่การตั้งสถานีตำรวจจนถึงปัจจุบัน ชุมชนได้รับผลกระทบจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ข่มเหงคนในชุมชน การตั้งอุทยานสาละวินที่ต้องเจ้าหน้าที่ป่าไม้กระทบกระทั่งชุมชนในปัญหาพื้นที่อุทยานประกาศทับที่ดินทำกินของชุมชน จนถึงโครงการของรัฐที่ต้องการสร้างเขื่อนฮังจิใกล้ๆ กับหมู่บ้าน

ส่วนวิถีชีวิต คนในชุมชนยังดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม แม้ว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนนับถือศาสนาคริสต์ แต่ยังคงนับถือและทำพิธีไหว้บวงสรวง ผีป่า ผีน้ำ อยู่เสมอเป็นประจำทุกปี

2.2 ผลการศึกษาปัญหาและกระบวนการการบริหารเพื่อการพัฒนาของภาครัฐในชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในปัจจุบัน แยกได้ 2 ประเด็น คือ

2.2.1 ปัญหาจากชาวเขาที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอแม่สะเรียงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51-60 ปี นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษา มีสถานครอบครัวสมรสแล้ว มีบุตร 2-3 คน อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลามากกว่า 25 ปี

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาชาวเขา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด มีบ้านจำนวน 1 หลัง มีรถยนต์ จำนวน 1 คัน มีมอเตอร์ไซค์ จำนวน 1 คัน มีวัว ใ้ หมู ควาย จำนวนอย่างละ 1 ตัว มีรายได้จากอาชีพประจำระหว่าง 5,001-20,000 บาทต่อปี มีรายได้หลักจากการรับจ้างทั่วไป และจากการทำนา ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสามไม่มีหนี้สิน มีปัญหาเกี่ยวกับอาชีพและรายได้เกี่ยวกับการขาดเงินทุน มีปัญหาด้านรายจ่ายเกี่ยวกับค่าอาหาร มีปัญหาด้านการตลาด ผลผลิตเกษตร ความเป็นธรรมในด้านราคาเกี่ยวกับราคาผลผลิตไม่เป็นธรรม ปัญหาการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการจัดการ และปัญหาการผลิตเกษตรเกี่ยวกับขาดเงินทุน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ช่วยเหลือชุมชนเป็นหน่วยงานของสาธารณสุข/โรงพยาบาล ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่าสิ่งที่รัฐและเจ้าหน้าที่รัฐช่วยเหลือชุมชน เป็นอันดับ 1 คือ การปรับปรุงคมนาคม อันดับ 2 คือ การปลูกป่า และอันดับ 3 เป็นโครงการที่ชุมชนตัดสินใจเอง ซึ่งปัญหาต่างๆ ในชุมชนที่รัฐเข้าไปแก้ไข ปัญหาสามารถแก้ไขปัญหาได้บางเรื่อง

ผลการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าปัญหาในชุมชนที่เกิดขึ้นในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) โรคไข้เจ็บป่วย ไม่มีวิธีรักษาหรือเจ้าหน้าที่ไม่พอ 2) อาชีพเสริม ไม่มี หรือ มีไม่เพียงพอเลี้ยงชีพ 3) ระเบียบ กฎหมาย ที่ ซับซ้อน ยุ่งยาก 4) แหล่งน้ำลดน้อยลงเนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ลดลง 5) ที่ดินทำกินน้อย ไม่เพียงพอการเลี้ยงชีพ 6) การขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 7) เงินทุนทำมาหากิน ไม่มีหลักทรัพย์ และ 8) การย้ายถิ่นฐานทำให้ชุมชนไม่มีแรงงาน มีปัญหาในระดับน้อยในเรื่อง 1) ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ 2) การศึกษาไม่สอดคล้องวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ 3) การสื่อสารไม่เข้าใจกัน 4) อกคิเกี่ยวกับชนเผ่า และ 5) ไม่มีสัญชาติไทย หรือไม่มีหลักฐานทางราชการ 6) ไม่ได้ลงรายการสัญชาติไทย และมีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในเรื่องยาเสพติดจากภายนอกหมู่บ้านนำเข้ามาจำหน่าย ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคการทำงานกับภาครัฐ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคการทำงานกับภาครัฐ เป็นอันดับ 1 คือ ไม่มีเวลา มัวทำมาหากิน อันดับ 2

คือ คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ และอันดับ 3 คือ เจ้าหน้าที่รัฐไม่เคยรับฟัง โดยสิ่งที่ภาครัฐควรปรับปรุงในการสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนกับชาวเขาเป็นอันดับ 1 คือ เข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมฯ อันดับ 2 คือ ปรับความคิดเห็นให้ตรงกันฯ และอันดับ 3 คือ จัดสรรงบประมาณให้ชุมชนฯ และสิ่งที่ต้องการให้ชุมชนคงอยู่ตามสภาพเดิมเหมือนบรรพบุรุษอันดับ 1 คือ การแต่งกายชุดประจำเผ่า อันดับ 2 คือ การใช้ภาษาถิ่น และอันดับ 3 คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.2 ปัญหาจากภาครัฐที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสามในสี่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีตำแหน่งเป็นเป็นเจ้าหน้าที่ชำนาญงาน มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานครอบครัวสมรสแล้ว มีอายุราชการ 6-10 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ภาคเหนือ และย้ายเข้ามาทำงานในอำเภอแม่สะเรียงระหว่าง 6-10 ปี

ผลการศึกษาปัญหานอกระบบราชการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนพื้นที่สูง เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านเจ้าหน้าที่และนักการเมือง ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายนอกระบบราชการด้านเจ้าหน้าที่และนักการเมืองโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.01) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับเรื่องหากมีความไม่เสถียรภาพทางการเมืองสูง ข้าราชการมักจะวางตัวนิ่งเงียบหรือเรียกกันว่า "ใส่เกียร์ว่าง" มีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) นักการเมืองช่วยผลักดันให้โครงการต่างๆ ประสบความสำเร็จ 2) เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับนักการเมืองแล้ว ข้าราชการมักไม่ก้าวหน้าในอาชีพรับราชการ 3) นักการเมืองจะเป็นผู้อิทธิพลสำคัญที่สุดในหน่วยงานท่าน และ 4) การเมืองจะทำให้เจริญก้าวหน้าในอาชีพรับราชการเสมอ

2) ด้านงบประมาณ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายนอกระบบราชการด้านงบประมาณโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) โดยมีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) การได้รับงบประมาณมากเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการพัฒนาโครงการของส่วนราชการมักจะปรับเปลี่ยนไปตามรายได้ของแผ่นดิน 2) ภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำก็มีผลกระทบมาถึงการอนุมัติงบประมาณ โครงการพัฒนา มีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวเรื่อง 1) การบริหารส่วนกลางควรให้อำนาจส่วนภูมิภาคตั้งงบประมาณเอง และ 2) รัฐควรอุดหนุนงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ

3) ด้านผลกระทบจากโครงการของรัฐ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายนอกระบบราชการด้านผลกระทบจากโครงการของรัฐโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.08) โดยมีปัญหาในระดับมากเกี่ยวกับเรื่องบางครั้งการจัดทำโครงการเพื่อความรวดเร็ว หน่วยงานไม่

จำเป็นจะต้องถามความเห็นจากราษฎร มีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) การจัดทำโครงการใดๆในชุมชน หากมีผลกระทบต่อชุมชนแล้ว โครงการนั้นๆมักไม่ประสบความสำเร็จ 2) หน่วยงานสามารถปรับเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของชุมชน มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในเรื่อง 1) หน่วยงานมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นพิเศษ ก็จะทำให้ทำงานได้สะดวกและได้รับความไว้วางใจ และ 2) แนวทางการบริหารราชการต้องทำความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

4) ด้านเทคโนโลยีกับสภาพพื้นที่ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายนอกระบบราชการด้านเทคโนโลยีกับสภาพพื้นที่โดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.02) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับเรื่องเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นต่อการส่งเสริมการพัฒนาบนพื้นที่สูง มีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีใหม่ๆ จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดให้หน่วยงานเกิดความเปลี่ยนแปลงไปด้วย 2) เทคโนโลยีช่วยให้การทำงานดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเท่าทันกับปัญหาและสถานการณ์ 3) เทคโนโลยีเอื้ออำนวยให้กิจกรรมพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในเรื่อง หน่วยงานความคาดหวังที่มีต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานได้มากขึ้น เช่น การเดินทาง การรักษาพยาบาล เป็นต้น

ผลการศึกษาปัญหาในระบบราชการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนพื้นที่สูง เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านตัวข้าราชการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายในระบบราชการด้านตัวข้าราชการโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.16) โดยมีปัญหาในระดับมากเกี่ยวกับเรื่องข้าราชการบางกลุ่มยังมีทุจริตประพฤติมิชอบเอาเปรียบประชาชน ถือว่าเป็นเรื่องปกติ มีปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับเรื่องงานพัฒนาเป็นงานที่ซับซ้อนยุ่งยาก ส่วนใหญ่จึงมักหลีกเลี่ยงไปอยู่งานอื่นเพราะไม่ต้องทุ่มเทงานมาก มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับเรื่อง 1) ข้าราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานพัฒนาจะต้องมีความอดทนและใช้เวลาเป็นเครื่องตัดสินผลงาน 2) การทำงานในภูมิภาคก็สามารถเจริญก้าวหน้าในอาชีพเท่าเทียมกับทำงานในส่วนกลางได้ 3) ข้าราชการจะต้องตระหนักในภาระหน้าที่และใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางพัฒนา

2) ด้านโครงสร้างขององค์กรของรัฐ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายในระบบราชการด้านโครงสร้างขององค์กรของรัฐโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.69) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางเกี่ยวกับเรื่อง 1) การมีโครงสร้างองค์กรใหญ่และซับซ้อนจะทำให้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ได้รวดเร็ว 2) การที่อำนาจตัดสินใจในงบประมาณอยู่ที่ส่วนกลางมักเป็นผลดีต่อการวางแผนสอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน 3) ข้าราชการภูมิภาคจำเป็นต้อง

ปฏิบัติตามนโยบายส่วนกลาง บางครั้งไม่สอดคล้องกับปัญหาสภาพพื้นที่ มีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) การจัดโครงสร้างราชการในปัจจุบันยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับพื้นที่ได้มีส่วนร่วมมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) การแก้ไขปัญหาต่างๆ จะต้องเป็นหน้าที่ของส่วนกลางมากกว่าส่วนภูมิภาค

3) ด้านกฎหมายและระเบียบ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายในระบบราชการด้านกฎหมายและระเบียบโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.68) โดยมีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง 1) ปรับปรุงระเบียบ กฎหมายให้สอดคล้องต่อการพัฒนาชาวเขานบนพื้นที่สูง 2) การลดขั้นตอนทำงานเป็นการบริหารเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น 3) ระเบียบกฎหมายยุ่งยากซับซ้อนมักเป็นเครื่องมือทำให้เกิดทุจริตมิชอบ มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับเรื่อง 1) กฎหมายและระเบียบที่ยุ่งยากซับซ้อนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการประชาชน 2) ระเบียบ กฎหมายใหม่ๆ มักเป็นการสร้างเงื่อนไขล่าช้ามากกว่าจะบริการประชาชนให้รวดเร็วขึ้น

4) ด้านระบบการทำงานของรัฐบาล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายในระบบราชการด้านระบบการทำงานของรัฐบาลโดยรวมในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.40) โดยมีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่องระบบการทำงานของภาครัฐส่วนใหญ่ส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม ยืดหยุ่น และยอมรับการตรวจสอบจากภายนอก หรือ การมีส่วนร่วมจากประชาชน มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับเรื่อง 1) ระบบการทำงานของรัฐบาลเป็นการบริหารในเฉพาะหน้ามากกว่าการแก้ไขปัญหาระยะยาว 2) การพัฒนาบนพื้นที่สูงต้องวางแผนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ระบบการทำงานของรัฐบาลส่วนใหญ่ทำงานซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานและไม่ประสานงานกัน เช่น งบประมาณพื้นที่ เป็นต้น และ 4) การทำงานแบบ "บูรณาการ" โดยหน่วยงานต่างๆ ประสานงานจะมีผลอย่างมากเพื่อไม่ให้ทำงานซ้ำซ้อน

5) ด้านการบริหารงบประมาณแผ่นดิน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาภายในระบบราชการด้านการบริหารงบประมาณแผ่นดินโดยรวมในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.39) โดยมีปัญหาในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณกระจุกอยู่ที่ส่วนกลางจะเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่าภูมิภาค มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดเกี่ยวกับเรื่อง 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นหน่วยงานที่จะทุ่มงบประมาณได้อย่างที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด 2) งบประมาณการพัฒนาบนพื้นที่สูงควรเป็นงบพิเศษแยกออกจากงบประมาณปกติของส่วนราชการ 3) งบประมาณในปัจจุบันมักเร่งรัดใช้ตามระยะเวลาที่กำหนด และ 4) ประชาชนควรมีส่วนวางแผนงบประมาณและการใช้งบประมาณของรัฐ

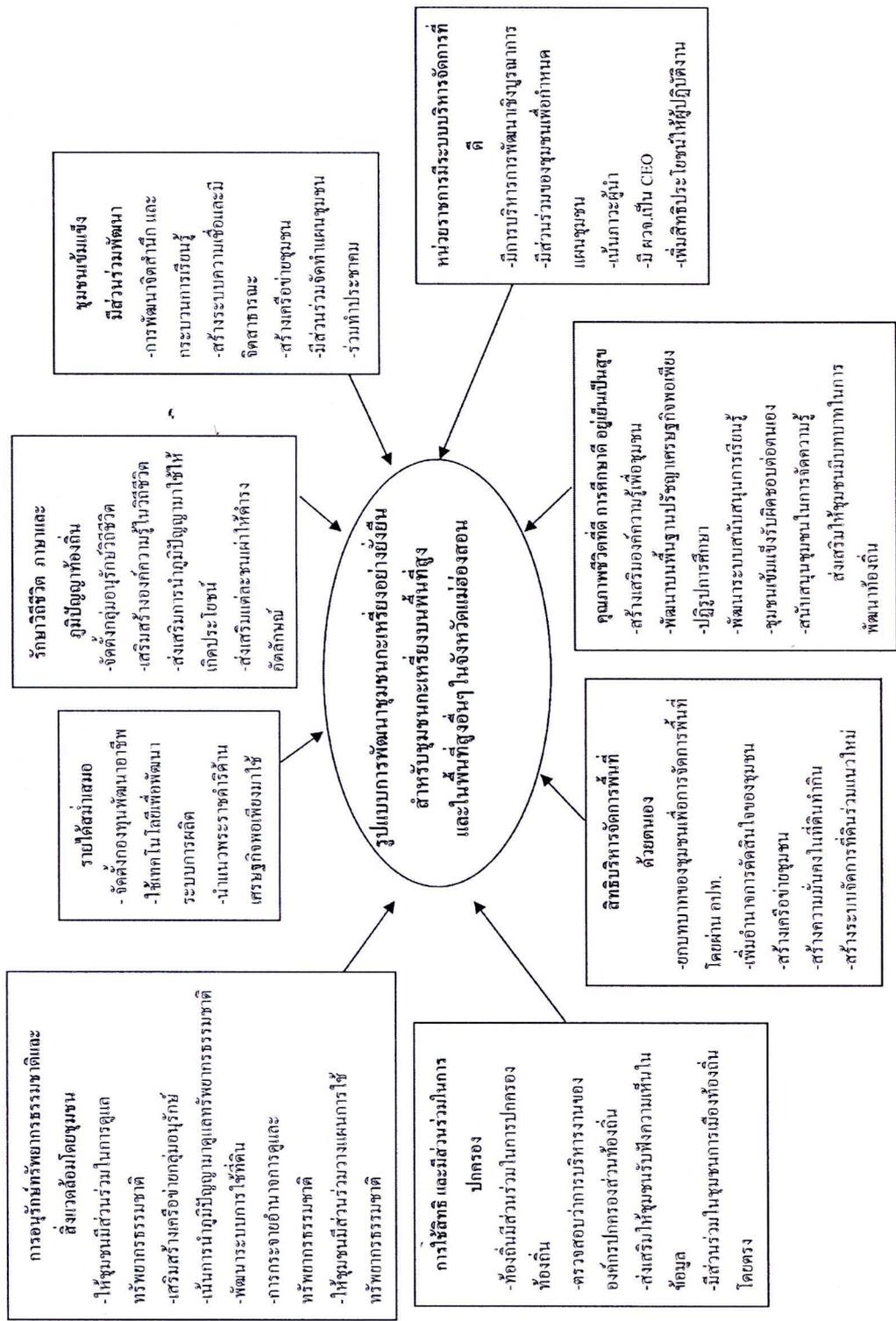
ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาพื้นที่สูง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหการพัฒนาพื้นที่สูงโดยรวมในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.88) โดยมีปัญหาในระดับปานกลางในเรื่อง 1)

ยาเสพติด 2) ไม่มีสัญชาติไทย หรือไม่มีหลักฐานทางราชการ 3) การย้ายถิ่นฐานไม่มีหลักแหล่ง มีปัญหาในระดับน้อยในเรื่อง 1) การสื่อสารไม่เข้าใจกัน 2) การบุกรุกทำลายป่าไม้ 3) เงินทุนทำมาหากินไม่มีหลักทรัพย์ มีปัญหาในระดับน้อยที่สุดในเรื่อง 1) ไม่ได้รับการศึกษา 2) ที่ดินทำกินน้อย ไม่เพียงพอการเลี้ยงชีพ 3) โรคไข้เจ็บป่วย และ 4) อาชีพเสริม ไม่มี หรือ มีไม่เพียงพอเลี้ยงชีพ

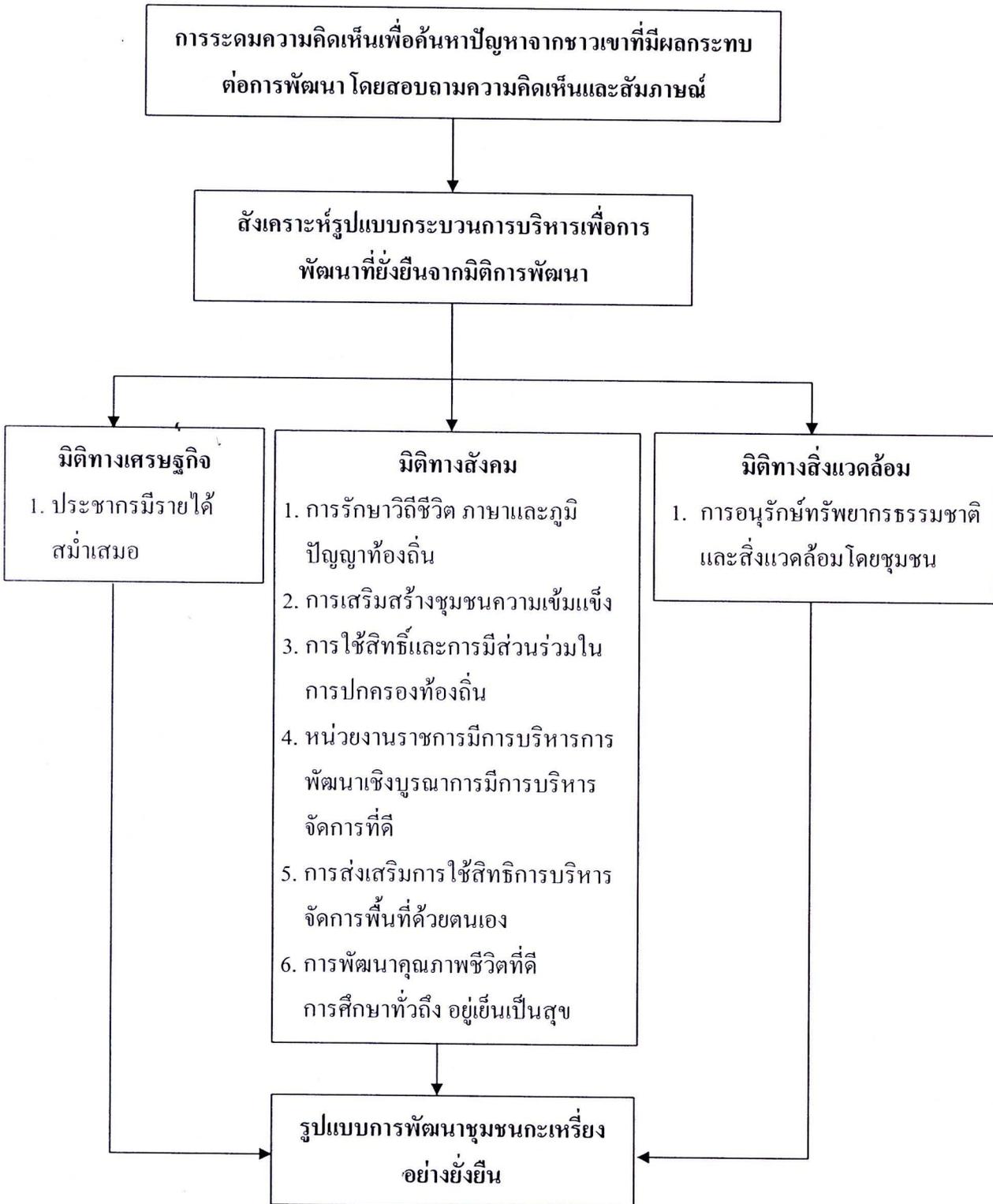
2.2.3 ผลการศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยดำเนินวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) หลังจากประมวลการระดมความคิดร่างรูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงแล้ว ก็จะนำรูปแบบที่ร่างแล้วทำการวิจัยเชิงอนาคตแบบ delphi (Delphi Future Research) เพื่อนำผลการศึกษารูปเป็นรูปแบบสามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

จากนันทมติของผู้เชี่ยวชาญและผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยจึงสรุปการนำเสนอรูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังภาพดังนี้

ภาพ 2 รูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนหรือหน่วยงานในพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภาพ 3 กระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรม บริบทของชุมชน และโลกทัศน์ของชาวเขาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง พบว่า

ชาวกะเหรี่ยงยังยึดถือการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นธรรมเนียม ของชาวกะเหรี่ยงนั้น จะมีน้อยมากทั้งนี้เพราะความทันสมัยที่กระจายครอบคลุมทั่วทั้งประเทศไทย ทั้งทางด้านการติดต่อสื่อสาร การคมนาคม และที่สำคัญจากการที่ชาวกะเหรี่ยงได้มีการติดต่อ ปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วมาเป็นเวลานาน อีกทั้งยังมีหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตอยู่มาก ประกอบกับปัจจุบันเด็กเยาวชนที่ได้ศึกษาต่อ ในโรงเรียนทั้งที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหรือในตัวเมือง

แม้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยง จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยอิทธิพลทางด้านเทคโนโลยี การศึกษา การคมนาคมที่มีความสะดวกไปบ้างแล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามประเพณีที่ชาวกะเหรี่ยงยังคงยึดถืออยู่ ได้แก่ประเพณีเลี้ยงผี นับถือผีบรรพบุรุษและ ผีป่าผีน้ำ การปรับตัวของชาวกะเหรี่ยงทางการแสดงออก แม้การแสดงออกในแต่ละอย่าง เป็นการได้รับการสืบทอดกันมานาน และชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ยังมีความเคารพในความศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างเอาไว้บ้าง ชาวกะเหรี่ยงได้มีการปรับตัวในทุกด้านให้เป็นไปตาม วิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย ๆ เช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งหลาย ซึ่งกะเหรี่ยง ในปัจจุบันก็คือคนไทย โดยมีสิทธิเท่าเทียมกันทุกประการ เช่น สิทธิในความเป็นคนไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งจะจัดทำให้ในฐานะที่เป็นคนไทย และหากรัฐไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายก็จะถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ และมีความผิดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เป็นกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐไทย

สอดคล้องกับ ยศ สันติสมบัติ (2537 : 42-44) ที่กล่าวว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดในรูปแบบของการใช้วัสดุ เช่น การสร้างบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงจากการใช้วัสดุตามธรรมชาติมาใช้วัสดุที่หาได้ในท้องตลาด รูปแบบและลักษณะบ้านเรือน ซึ่งคล้ายคลึง กับบ้านเรือนของชาวไทย อีกทั้งการใช้ภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลง ชาวกะเหรี่ยงจะใช้ภาษาไทย ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น ผลเนื่องมาจากได้รับการศึกษา จากสถานศึกษาภายในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้าน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นและสังคมภายนอกมากขึ้นนั่นเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชาวกะเหรี่ยงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและองค์กรทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มผู้นับถือศาสนา

ที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ การจัดตั้งเพื่อเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่ม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในหมู่บ้าน องค์ประกอบด้านองค์พิธีการ ชาวกะเหรี่ยงมีการยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณี ตามความเชื่อซึ่งปรากฏในพิธีกรรมต่าง ๆ กลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องผีเท่านั้น เช่น พิธีการในการแต่งงานยังคงรูปแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาจะได้รับอิทธิพลทางด้านศาสนา ทำให้ประเพณีการแต่งงานเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง และองค์ประกอบด้านองค์ความเชื่อในเรื่องการมีผีแวเดียวเมียเดียวของชาวกะเหรี่ยงยังคงมีการยึดถืออยู่เช่นเดิม ความเชื่อกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนาที่ถือว่าใครทำดีได้ แต่ถ้าใครทำไม่ดีจะได้รับความไม่ดีตอบ และความเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่จะยังยึดถือเฉพาะผู้นับถือผีแบบดั้งเดิมเท่านั้น ในปัจจุบันได้เปลี่ยนการนับถือศาสนาจึงมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้าองค์เดียว ตามหลัก ของแต่ละศาสนา

นอกจากนี้ตามแนวคิดชุมชนของสมบัติ บุญคำเอียง (2546 : 303 – 304) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมชุมชน พบว่า “กลุ่มเหมืองฝาย” ของชาวกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์ในความร่วมมือในกลุ่มที่เป็นสมาชิก และยึดถือปฏิบัติตามข้อบังคับ มีอาณาเขตอำนาจการบริหารจัดการชุมชน และการใช้น้ำที่เป็นอิสระ และมีความยุติธรรมเสมอภาค กิจกรรมดังกล่าวนับว่าเป็นความหมาย ของชุมชนอย่างหนึ่ง ในด้านผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ชาวกะเหรี่ยงมีการยอมรับ เอาวิถีการดำเนินชีวิตแบบคนไทยไปปฏิบัติในสังคมของชาวกะเหรี่ยงเองนั้น โดยเฉพาะ ด้านการเมืองการปกครอง อำนาจอรัฐได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อกะเหรี่ยงและยอมรับอย่างหมดสิ้น ตามสถานภาพของความเป็นคนไทย ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และชาวกะเหรี่ยงยังมี ความพึงพอใจต่อการให้บริการของรัฐตามความจำเป็นพื้นฐานด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจที่มีการรับเอาเทคโนโลยีที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐบาล ส่วนวัฒนธรรมทางสังคม ชาวกะเหรี่ยงได้รับจากการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ของคนภายนอก รวมถึงองค์กรเอกชนได้เข้าไปมีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนา ในหมู่บ้านมีการนับถือศาสนาที่หลากหลาย คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และผู้มีความเชื่อเรื่องผี แต่ด้วยชาวกะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใฝ่สันติ รักสันโดษ มีความซื่อสัตย์ และความรักในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน โดยถือว่ากะเหรี่ยงทุกคนเป็นพี่น้องกัน จึงอยู่ร่วมกันได้ โดยสามัคคีธรรม และสันติธรรมภายในสังคม อย่างไม่เคยปรากฏความขัดแย้งในความแตกต่าง จากการนับถือศาสนาแต่อย่างใด นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมความเชื่อและการดำเนินชีวิต

ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้อง กับแนวคิดของโยโกะ ฮายามิ (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2542 : 20) อ่างถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับ การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก พบว่า กะเหรี่ยงที่นับถือพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่มาก และกลุ่ม

ที่ได้รับการศึกษา มีแนวโน้มที่จะปรับตัวมากขึ้น จนเกิดคำถามว่า เราอยู่แผ่นดินไทยต้องทำตัวให้เหมือนกับคนไทย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามแบบฉบับของคนไทยโดยทั่วไปนั่นเอง

2. จากผลการศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 ในมิติทางเศรษฐกิจนั้นเป็นรูปแบบในการสร้างรายได้ ควรมีการประสานหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนด้านการตลาด การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาระบบการผลิตให้มั่นคงถาวร และการพัฒนาควรเน้นชุมชนให้นำแนวพระราชดำริด้านเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ อย่างรูปธรรม นอกจากนี้ควรมีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาอาชีพให้เพียงพอในการลงทุนที่เหมาะสม ควรมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพโดยมีกิจกรรมธุรกรรมอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการส่งเสริมอาชีพที่มีรายได้แน่นอน ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าต่อการประกอบอาชีพ และประสานภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนเงินทุนอย่างต่อเนื่องและเป็นธรรม จนชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ที่กำหนดไว้ว่า การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการและสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ สำหรับการบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ควรมีการส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของชุมชน มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง

นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิษณุ พลอยศรี (2547: 218) ที่กล่าวว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจชุมชน คือ การพยายามในการรวมกลุ่มกันในการสร้างกลุ่มอาชีพในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน เพื่อมุ่งการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนในลักษณะอาชีพเสริมจากการ

ทำงานเกษตร การมีอาชีพเสริมจะช่วยลดปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานของประชาชนในช่วงที่ว่างเว้นจากฤดูกาลผลิต อันเป็นการแก้ไขปัญหาด้านสังคมอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจในอีกด้านหนึ่งของชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตให้มีความสมดุลและสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยการหันมาใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ภายในชุมชน

2.2 ผลการศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในมิติทางด้านสังคม

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในการนำแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสริมสร้างชุมชนความเข้มแข็ง การใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น หน่วยงานราชการมีการบริหารการพัฒนาเชิงบูรณาการมีการบริหารจัดการที่ดี การส่งเสริมการใช้สิทธิการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี การศึกษาทั่วถึง อยู่เย็นเป็นสุข มาพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญ เริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันการคุ้มครองทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพจากการคุกคามภายนอก สร้างระบบการคุ้มครองสิทธิชุมชน และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน

รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ และการสร้างภาคราชการที่มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล เน้นการบริการแทนการกำกับควบคุม และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการปฏิบัติการกิจด้วยการปรับบทบาทโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ลดการบังคับควบคุม คำนึงถึงความต้องการของประชาชน และทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในกิจการของรัฐและรัฐวิสาหกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการสาธารณะ และลดภาระการลงทุนของภาครัฐ ตลอดจนพัฒนากลไกการกำกับดูแลที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม โปร่งใส โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศและคุ้มครองผู้ใช้บริการ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึกข้าราชการให้เห็นความสำคัญและยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล และยึด/ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมรับรู้ในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 58 และมาตรา 59 นั้นให้ประชาชนมีสิทธิรับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะในความครอบครองหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นได้ ซึ่งในมาตรา 56 นั้นยังมีความหมายของการมีส่วนร่วมคืออยู่ด้วย กล่าวคือ ประชาชนมีสิทธิรับข้อมูล และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตให้มีการดำเนินโครงการหรือกิจการที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรือชุมชน และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติไว้

2.3 ผลการศึกษารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง และในพื้นที่สูงอื่นๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในการนำแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน และเห็นพ้องต้องการว่าควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง มีการกระจายอำนาจการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน เน้นการนำภูมิปัญญามาดูแลทรัพยากรธรรมชาติ มีการเสริมสร้างเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์อย่างกว้างขวางเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ มีการพัฒนาระบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐ มาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเขต และการจัดการเชิงพื้นที่ภายใต้การจัดทำข้อตกลงกับชุมชนท้องถิ่นในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ รวมถึงการมีมาตรการหยุดใช้ทรัพยากรที่สำคัญที่ถูกทำลายสูงเป็นการชั่วคราว และการสร้างกลไกแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี รวมทั้งการพัฒนาระบบการจัดการและการป้องกันภัยพิบัติ

ผลการศึกษาสนับสนุนผลการศึกษาของ เสน่ห์ จามริก และคณะ (2536: 183-185) ที่ได้จำแนกระบบการจัดการของชุมชนออกเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ 3 ประเด็นคือ

1) หลักการจัดการ โดยทั่วไปแล้ว ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนยังอยู่บนหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ ประการแรก การยอมรับในจารีตประเพณีและสิทธิชุมชนในการ

จัดการทรัพยากร ประการที่สอง การคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกและความเป็นธรรมของสังคม ประการที่สาม ความยั่งยืนของระบบการผลิตและความสมดุลของระบบนิเวศ และ ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งหมดของชุมชน

2) วิธีการจัดการ วิธีการจัดการป่าชุมชนอาจจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ประการแรก มีการจำแนกประเภทของป่าออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น ป่าอนุรักษ์หรือป่าต้นน้ำ ป่าพิธีกรรม ป่าใช้สอย ฯลฯ และทำการกำหนดขอบเขตป่าของชุมชนรวมทั้งขอบเขตของป่าประเภทต่างๆ อย่างชัดเจน ประการที่สอง มีการร่างกฎเกณฑ์และแนวทางการใช้ประโยชน์ให้สมาชิกชุมชนทราบไม่ว่าจะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างยั่งยืนตลอดจนมีการกำหนดบทลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนกฎระเบียบของชุมชน ประการที่สาม มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกของชุมชนเป็นครั้งคราว เพื่อทบทวนกฎเกณฑ์และกติกาของชุมชนและมีการจัดตั้งองค์กรของชุมชนขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลตรวจตราและควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และ

3) รูปแบบการจัดการ การจัดการทรัพยากรของชุมชนอาจมีรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขทางกายภาพและสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของแต่ละพื้นที่ เราอาจแบ่งรูปแบบการจัดการป่าชุมชนออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

3.1) รูปแบบการจัดการตามจารีตประเพณี รูปแบบการจัดการตามจารีตประเพณีนี้พบได้ในชุมชนดั้งเดิมทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน การจัดการทรัพยากรตามจารีตประเพณีหมายถึง การนำเอาอุปถัมภ์ ความเชื่อ และวิถีคิดตามประเพณีมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรและที่ดินของหมู่บ้าน เช่น ความเชื่อในเรื่องผี และการยึดมั่นในวิถีคิดว่าด้วยสิทธิชุมชน สิทธิการใช้และสิทธิตามธรรมชาติเป็นต้น มีการประกอบพิธีกรรมและการผลิตซ้ำอุดมการณ์ที่ผสมผสานไปกับวิถีชีวิต ระบบการผลิตและการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน

3.2) รูปแบบการจัดการแบบประยุกต์ ในพื้นที่บางแห่งมีสิทธิชุมชนไม่ได้รับการยอมรับหรือถูกละเมิดจบบ้าง เช่น มีความขัดแย้งและการแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอกสูง หรือพื้นที่ที่มีพลังกดดันต่อป่าค่อนข้างมาก เช่น มีการลักลอบตัดไม้หรือในบางพื้นที่ที่ป่าเริ่มเสื่อมสภาพชาวบ้านอาจนำเอารูปแบบ และวิธีการจัดการแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการตามจารีตประเพณี เช่น นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีบวชต้นไม้ เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาป่าของชุมชนและเพื่อระงับยับยั้งขบวนการลักลอบตัดไม้จากภายนอก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่อาจนำเอารูปแบบการจัดการแบบเป็นทางการมาประยุกต์ใช้ เช่น มีการประชุมปรึกษาหารือและร่างระเบียบข้อบังคับในการใช้พื้นที่ป่าเป็นลาย

ลักษณะอักษร โดยอาจให้องค์กรที่เป็นทางการ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบลให้มีการรับรอง เป็นต้น บางพื้นที่อาจมีการประยุกต์ความคิดใหม่ๆ จากคำแนะนำของพระสงฆ์ องค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น และ

3.3) รูปแบบการจัดการที่เป็นขบวนการต่อรองทางการเมือง ในบริบทของการแย่งชิงทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชุมชนกับรัฐและนายทุน บางครั้งรูปแบบของการจัดการทรัพยากรถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นขบวนการต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิของชุมชน และต่อต้านนโยบายของรัฐ เช่น การต่อสู้กับการสัมปทานไม้ การปลูกสร้างสวนป่าโดยมีการจัดกิจกรรมรวมกลุ่มเพื่อสร้างแผนงานในการจัดการทรัพยากรของชุมชนเองเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากการที่ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ยังมีปัญหาการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในครอบครัว ปัญหาการแปรรูปผลิตภัณฑ์และการจัดการ ปัญหาการผลิตเกษตรเกี่ยวกับขาดเงินทุน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเงินทุนของเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ควรเข้าไปสนับสนุนในการให้บริการสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพแก่เกษตรกรที่ไม่เงินทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการหาแหล่งเงินทุน และเป็นการลดภาระหนี้สินจากเงินทุนนอกระบบ ในขณะที่เดียวกันควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพหัตถกรรม เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการดำเนินการของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

2. จากการที่วิถีชีวิตวัฒนธรรม บริบทของชุมชน ของชาวกะเหรี่ยง เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากต้องการให้วิถีการดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แม้ว่าชาวกะเหรี่ยงชาวถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงบริการของรัฐบางอย่างอยู่บ้าง หรือการเข้าไปใช้ชีวิตแบบชาวไทยทั่วไปแต่ก็เป็นสัดส่วนเพียงเล็กน้อย การออกสู่สังคมถือว่าการเปิดตัวเข้าสู่สังคมภายนอก ดังนั้น ภาครัฐควรจะให้โอกาสให้กะเหรี่ยงรุ่นใหม่ออกไปแสดงความสามารถให้คนในสังคมได้รับรู้ ซึ่งเดิมชาวกะเหรี่ยงทำการเกษตรเพื่อการยังชีพ ผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน ปัจจุบันกลับกลายเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อส่งผลผลิตเข้าสู่ตลาดภายนอกมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้ ชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแบบแผนใหม่ มีโอกาสเดินทางออกนอก

หมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ภายนอกหมู่บ้านหรือชุมชน อย่างไรก็ตาม เมื่อกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้าน ควรสนับสนุนให้ประยุกต์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับให้เข้ากับ วัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิม รวมทั้ง การเข้าไปมีส่วนร่วมในประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมต่าง ๆ ของ ชุมชน เพื่อที่จะยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์เดิมของชุมชนกะเหรี่ยงไว้สืบไป

3. รูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญกับมิติที่สำคัญ 3 ประการในสัดส่วนเท่าๆ กัน คือ 1) มิติทางเศรษฐกิจ โดย สนับสนุนให้มีรายได้สม่ำเสมอเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพ 2) มิติทางด้านสังคม โดยส่งเสริม ให้ชุมชนกะเหรี่ยงสามารถรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับเสริมสร้างให้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการใช้สิทธิในการปกครองท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐจะต้องใช้วิธีการบริหารการพัฒนาเชิงบูรณาการและการจัดการ ที่ดี รวมทั้งจะต้องให้ชุมชนกะเหรี่ยงสามารถบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง และสนับสนุนให้ ชุมชนกะเหรี่ยงได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะด้านการศึกษาและความอยู่เย็นเป็นสุข และ 3) มิติทางสิ่งแวดล้อม โดยให้ชุมชนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

4. รัฐบาลควรมีงบประมาณสนับสนุนพิเศษในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนชาวเขาที่มี ศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและมีรูปแบบการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน ผ่านผู้นำธรรมชาติ ผู้นำ อาวุโส ผู้นำชุมชน หรือตัวแทนกลุ่มที่เป็นแกนนำหลักของชุมชน ทั้งนี้อาจจัดตั้งคณะกรรมการ ขึ้นมาตรวจเยี่ยม และสนับสนุนให้ชุมชนเขียนแผนงาน โครงการขึ้นมาเพื่อของบประมาณอุดหนุน ในช่องทางพิเศษ โดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานราชการ เพื่อให้ชุมชนชาวเขาที่มีความพร้อมสามารถทำ การพัฒนาและสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในชุมชน ซึ่งผลพลอดได้จะเกิดการสร้างงานและ สามารถเพิ่มระดับในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน

5. รัฐบาลควรมีนโยบายที่ส่งเสริมแรงจูงใจให้คนที่มีความพอใจที่จะทำงานใน พื้นที่สูงหรือทำงานเพื่อชุมชนบ้านเกิดตนเอง โดยอาจจะมีการบรรจุเป็นข้าราชการหรือพนักงาน ของรัฐหรือมีหมวดเงินพิเศษให้กับคนที่มีความรู้และเสียสละตนเองในการทำงานเพื่อชุมชน รวมถึง เร่งสร้างค่านิยมใหม่ให้กับสังคม เพื่อให้คนที่อยู่ในชุมชนหรือบุคคลที่เสียสละและอุทิศตนทำงาน เพื่อสังคมและบ้านเกิด นอกจากนี้ภาครัฐก็ควรดำเนินการสนับสนุนและออกนโยบายที่ส่งเสริมการ

สร้างงานภายในชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ต้องเป็นงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเขาในลักษณะของอาชีพเสริม เพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ชาวเขาให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนชาวเขาเผ่าต่างๆ มากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้น